

Overgenomen uit JW Stalin « Keuze uit zijn werken » Deel 2
Van pg 3 tem pg 13.
EPO, Berchem, 1976

Antwoord aan pg. S. Pokrowski.

Pg. Pokrowski!

Ik ben van mening, dat uw schrijven van 2 mei jl. generlei aanleiding geeft om het uitvoerig, om het zo te zeggen, tot in alle onderdelen te beantwoorden. Eigenlijk gezegd, levert het vergeleken bij de brief van pg. Jan-ski geen bijzonder nieuws op. Als ik desniettemin uw schrijven beantwoord, doe ik dit, omdat het enige elementen bevat van een rechtstreekse terugkeer tot de Kamenjeviade van de april-meiperiode van het jaar 1917. En alleen om deze elementen van de terugkeer tot de Kamenjeviade te ontmaskeren, acht ik het nodig om uw schrijven in het kort te beantwoorden.

1) Gij zegt in uw brief, dat "wij in de periode van februari tot oktober in werkelijkheid de leuze van het verbond met het *gehele* boerendom hadden", dat "de partij in de periode van februari tot oktober voor haar *oude* leuze met betrekking tot de boeren - de leuze van het verbond met het boerendom *in zijn geheel* - opkwam en ze verdedigde".

Hieruit volgt ten eerste, dat de bolsjewiki in de periode van de voorbereiding van de October (van april tot oktober) zich niet ten doel stelden een kloof te maken tussen de armste boeren en de welgestelde boeren, maar dat zij het boerendom in zijn geheel namen.

Hieruit volgt ten tweede, dat de bolsjewiki in de periode van de voorbereiding van de October de oude leuze - "de dictatuur van het proletariaat en het boerendom", niet door de nieuwe leuze - "de dictatuur van het proletariaat en de armste boeren" vervingen, maar bij de oude, in de brochure van Lenin "Tweeërlei Taktiek" van het jaar 1905 gegeven stellingen bleven.

Hieruit volgt ten derde, dat de bolsjewistische politiek van strijd tegen de weifelingen en het compromis-gedoe van de Sovjets in de periode van de voorbereiding van de October (maart-oktober 1917), tegen de weifelingen van de middelboer in de Sovjets en aan het front, tegen de weifelingen tussen de revolutie en de contrarevolutie, tegen de weifelingen en het compromis-gedoe, die in de juli-dagen, toen de Sovjets, met de sociaal-revolutionaire en mensjewistische aanhangers van het compromis aan het hoofd, niet onderdeden voor de contra-revolutionaire generaals inzake het isoleren van de bolsjewiki, een bijzonder scherp karakter aannamen - hieruit volgt, dat de bolsjewistische strijd tegen deze weifelingen en compromisstemmingen van zekere lagen van het boerendom doelloos en absoluut overbodig is geweest.

Hieruit volgt tenslotte dat Kamenjev, toen hij in april-mei 1917 voor de oude leuze van de dictatuur van het proletariaat en het boerendom opkwam, gelijk had en dat Lenin, die deze leuze reeds verouderd achtte en de nieuwe leuze van de dictatuur van het proletariaat en de armste boeren verkondigde, ongelijk had.

Men behoeft deze kwesties slechts te stellen, om de volle ongerijmdheid van uw gehele brief te begrijpen.

Maar omdat gij een groot liefhebber van afzonderlijke citaten uit de complete werken van Lenin zijt, zullen wij ons tot de citaten wenden.

Het kost geen grote moeite te bewijzen, dat Lenin het *nieuwe* in de agrarische verhoudingen van Rusland na de Februariomwenteling, beschouwd van het standpunt van de verdere ontwikkeling van de revolutie, niet zag in het gemeenschappelijke van de belangen van het proletariaat en het boerendom als een geheel, maar in de *splitsing* tussen de arme boeren en de welgestelde boeren, waarvan de eersten, d.w.z. de armste boeren tot het proletariaat overhielden en de tweeden, d.w.z. de welgestelde boeren, met de Voorlopige Regering meegingen, Ziehier wat Lenin naar aanleiding hiervan in een polemieek met Kamenjev en de Kamenjeviade in april 1917 zeide:

"Het is ontoelaatbaar voor de proletarische partij *thans*ⁱ haar hoop te vestigen op de gemeenschappelijkheid der belangen met het boerendom," (Zie de "Redevoering van Lenin op de april-conferentie 1917", Deel XX, blz. 245.)

Verder:

"Reeds thans zien wij in de besluiten van een reeks van boerencongressen het denkbeeld om met de oplossing van het agrarische vraagstuk te wachten tot aan de Constituante - dat is een overwinning *van de welgestelde boeren*ⁱⁱ die naar de kadetten overhellen." (Zie de "Redevoering van Lenin op de Petrogradse algemene stedelijke conferentie, in April 1917", Deel XX, blz. 176.)

Verder:

"Het is mogelijk, dat het boerendom de gehele grond en de gehele macht in handen neemt. Ik vergeet deze mogelijkheid niet alleen niet, ik beperk mijn gezichtskring niet enkel tot de dag van heden, maar ik houd bij het formuleren van het agrarische program rechtstreeks en precies rekening met het *nieuwe* verschijnsel: met de diepe *scheuring*ⁱⁱⁱ tussen de landarbeiders en de armste boeren enerzijds en de meer welgestelde boeren anderzijds." (Zie het april-artikel van Lenin "Brieven over taktiek", Deel XX, blz. 103.)

Ziehier, waarin Lenin het *nieuwe* en *belangrijke* zag in de nieuwe situatie op het platteland na de Februari-revolutie.

Ziehier, waarvan Lenin uitging bij het vaststellen van de politiek van de partij in de periode na februari 1917.

Van deze stelling ging Lenin uit, toen hij op de Petrogradse algemene stedelijke conferentie in april 1917 zeide:

"Eerst hier ter plaatse hebben wij ervaren, dat de Sovjet van arbeiders- en soldatengedeputeerden de macht in handen van de Voorlopige Regering heeft overgegeven. De Sovjet van arbeiders- en soldaten-gedeputeerden is de

verwezenlijking van de dictatuur van het proletariaat en de soldaten; de meerderheid van deze laatsten zijn boeren. Dat is juist de dictatuur van het proletariaat en het boerendom. Maar deze "dictatuur" is tot overeenstemming met de bourgeoisie gekomen. Hier is juist een *herziening* van het "oude bolsjewisme"^{iv} nodig." (Zie Deel XX, blz. 176, "De Petrogradse algemene stedelijke conferentie van de R.S.D.A.P.)

En van deze stelling ging Lenin uit, toen hij in April 1917 schreef:

"Wie *thans* alleen over "de revolutionaire democratische dictatuur van het proletariaat en het boerendom" spreekt, is bij het leven ten achter gebleven, is uit hoofde daarvan *overgegaan* naar de kleine burgerij tegen de proletarische klassenstrijd en moet in een archief van "bolsjewistische" vóór-revolutionaire curiositeiten worden opgeborgen (men zou het kunnen noemen een archief van "oude bolsjeviki")." (Zie Deel XX, blz. 101 "Brieven over taktiek".)

Op deze grondslag is dan ook de leuze van de dictatuur van het proletariaat en de *armste* boeren ontstaan, *in plaats* van de oude leuze van de dictatuur van het proletariaat en het boerendom.

Gij kunt zeggen, zoals gij dat trouwens in uw schrijven doet, dat dit een Trotskistische sprong over de nog niet voltooide boerenrevolutie is, maar dat zal even overtuigend zijn, als de soortgelijke tegenwerping van Kamenjev gericht tegen Lenin, in april 1917 was. Lenin heeft met zulk een tegenwerping volkomen rekening gehouden, toen hij zeide:

"Het Trotskisme zegt: "Geen tsaar, maar een arbeidersregering". Dat is niet juist. De kleine burgerij bestaat, men kan haar niet overboord gooien. Zij bestaat echter uit twee delen. Haar *armste* ' deel gaat met de arbeidersklasse samen." (Zie Deel XX, blz. 182, "De Petrogradse algemene stedelijke conferentie van de R.S.D.A.P.")

De fout van pg. Kamenjev en thans uw fout, kam. Pokrovski, ligt hierin, dat gij het verschil niet vermoogt op te merken en te onderstrepen tussen de twee delen van de kleine burgerij, in het gegeven geval van het boerendom, dat gij het armste deel van de boeren niet van de ganse massa van de boeren als geheel vermoogt af te zonderen en hierop de politiek van de partij in de situatie van de overgang van de eerste etappe van de revolutie in 1917 naar haar tweede etappe *op te bouwen*, dat gij daaruit niet de nieuwe leuze, de tweede strategische leuze van de partij vermoogt *af te leiden*, namelijk de leuze van de dictatuur van het proletariaat en de armste boeren.

Gaan wij in de werken van Lenin consequent de praktische geschiedenis na van de leuze van "de dictatuur van het proletariaat en de armste boeren" van april tot oktober 1917.

April 1917:

"De eigenaardigheid van het huidige moment in Rusland bestaat in de overgang van de *eerste* etappe van de revolutie, die tengevolge van de onvoldoende bewustheid en

georganiseerdheid van het proletariaat, de macht aan de bourgeoisie in handen heeft gegeven - naar haar tweede etappe, die de macht in handen van het proletariaat en de *armste lagen* van de boeren moet geven." (Zie Deel XX, blz. 88, Lenins "April-stellingen".)

Juli 1917:

"Alleen de revolutionaire arbeiders zijn in staat, indien de *armste boeren*^{vi} hen steunen, de tegenstand van de kapitalisten te breken, het volk te leiden naar het veroveren van de grond zonder afkoop, naar de volledige vrijheid, naar de overwinning op de honger, naar de overwinning op de oorlog, naar een rechtvaardige en duurzame vrede." (Zie Deel XXI, blz. 77, "Lessen van de revolutie".)

Augustus 1917:

"Alleen het proletariaat, dat de *armste boeren*^{vii} leidt (de halfproletariërs, zoals ons program zegt) kan de oorlog door een democratische vrede beëindigen, zijn wonden genezen, de onvoorwaardelijk noodzakelijk geworden en *dringende* stappen in de richting van het socialisme beginnen te doen - zo luidt thans de definitie van onze klassenpolitiek." (Zie Deel XXI, blz. 111, „De boeren en de arbeiders“.)

September 1917:

"Alleen de dictatuur van de proletariërs en van de *armste boeren*^{viii} is in staat de tegenstand van de kapitalisten te breken, een werkelijk indrukwekkende dapperheid en beslistheid van de macht aan de dag te leggen en zich de geestdriftige, onbegrensde, waarlijk heldhaftige ondersteuning van de massa's, zowel in het leger als onder de boeren te verzekeren." (Zie Deel XXI, blz. 147, "Een van de fundamentele vraagstukken van de revolutie".)

September-Oktober 1917, de brochure „Zullen de bolsjeviki de staatsmacht behouden?“, waar Lenin met de "Novaja Zjizn"^{ix} polemiseert:

„*Hetzij*^x de gehele macht aan de bourgeoisie - dat verdedigt gij reeds sinds lang niet meer en de bourgeoisie zelf waagt het zelfs niet er over te kikken, omdat zij weet, dat het volk zulk een macht reeds op 20-21 april met een schouderbeweging heeft omvergeworpen en dat het deze thans driewerf beslister en meedogenlozer zal omverwerpen. *Hetzij*^{xi} de macht van de kleine burgerij, d.w.z. haar coalitie (verbond, overeenkomst) met de bourgeoisie, want de kleine burgerij wil en *kan* de macht niet zelfstandig en onafhankelijk grijpen, zoals de ervaring van alle revoluties heeft bewezen, zoals ook de economische wetenschap dat bewijst, die uiteenzet, dat men in een kapitalistisch land vóór het kapitaal kan zijn, of vóór de arbeid, maar dat men niet daar tussenin kan staan. Deze coalitie heeft het in Rusland gedurende een half jaar op tientallen verschillende manieren beproefd en is mislukt. *Of*¹⁾ tenslotte, de gehele macht aan de proletariërs en de *armste boeren*^{xiii} tegen de bourgeoisie, om haar tegenstand te breken. Dat werd nog niet beproefd en dat *raadt* gij, heren van de "Novaja Zjizn", het volk *af*, door het met uw eigen vrees voor de bourgeoisie schrik aan te jagen. Een vierde manier valt zelfs in het geheel niet te bedenken." (Zie Deel

XXI, blz. 275.)

Dat zijn de feiten .

Al deze feiten en gebeurtenissen uit de geschiedenis van de voorbereiding van de October *gaat* gij "wijselijk" *uit de weg*, gij schraapt uit de geschiedenis van het bolsjevisme in de periode van de voorbereiding van de October "wijselijk" de *strijd* van de bolsjeviki tegen de *weifelingen* en de *compromis-gezindheid* van de "boeren-eigenaars", die toen in de Sovjets zaten, gij *begraaft* "wijselijk" de leuze van Lenin over de diktatuur van het proletariaat en de armste boeren en verbeeldt u bovendien, dat dit geen *verkrachting* van de geschiedenis en van het Leninisme is.

Uit deze citaten, welker aantal men nog zou kunnen vermeederen, moet gij, pg. Pokrowski, zien, dat de bolsjeviki na februari 1917 niet het boerendom in zijn geheel als uitgangspunt namen, maar zijn armste deel; dat zij niet onder de *oude* leuze van de diktatuur van het proletariaat en het boerendom naar de October schreden, maar onder de *nieuwe* leuze van de diktatuur van het proletariaat en de armste boeren.

Hieruit is te zien, dat de bolsjeviki deze leuze in de strijd tegen de weifelingen en de compromispolitiek van de Sovjets hebben gevoerd, tegen de weifelingen en de compromis-stemming van een bepaald gedeelte van de boeren dat in de Sovjets zitting had, tegen de weifelingen en de compromispolitiek van bepaalde partijen van de kleinburgerlijke democratie, die de naam sociaal-revolutionairen en mensjewiki droegen.

Hieruit is te zien, dat wij zonder de nieuwe leuze van de dictatuur van het proletariaat en de armste boeren, geen voldoende krachtig politiek leger op de been zouden hebben kunnen brengen, in staat om de compromis-politiek van de sociaal-revolutionairen en de mensjeviki te overwinnen, de weifelingen van een bepaald gedeelte van de boeren te neutraliseren, de macht van de bourgeoisie omver te werpen en op deze wijze het tot het einde toe doorzetten van de burgerlijke revolutie mogelijk te maken.

Hieruit is te zien, dat wij "samen met de armste boeren onder de tegenstand van de koelakken (eveneens boeren) en de weifelingen van de kant van de middenboeren (zie mijn antwoord aan pg. Jan-ski), naar de October zijn geschreden en in October hebben overwonnen",

Hieruit volgt dus, dat niet Kamenjev, maar Lenin, zowel in april 1917, als gedurende de gehele periode van de voorbereiding van de October, gelijk had - en gij, pg. Pokrowski, die heden ten dage tot de Kamenjeviade terugkeert, geraakt als het ware in een niet al te goed gezelschap.

2) Tegen al het hierboven gezegde voert gij de woorden van Lenin aan, dat wij in October 1917 de macht hebben genomen met de ondersteuning van het boerendom *als geheel*. Dat wij de macht hebben genomen, met een *bepaalde* ondersteuning van het boerendom als geheel, dat is volkomen juist. Gij hebt echter vergeten er een

"kleinigheid" aan toe te voegen: het boerendom *als geheel* heeft ons in oktober en na oktober slechts in *zoverre* ondersteund, *als* wij de burgerlijke revolutie tot het einde toe doorzetten. Dat is een uiterst belangrijke "kleinigheid", die in het gegeven geval de kwestie beslist. Zulk een belangrijke "kleinigheid" te "vergeten" en op deze wijze de belangrijkste kwestie te verdoezelen, is voor een bolsjeviëk ontoelaatbaar, pg. Pokrowski.

Uit uw brief is te zien, dat gij de woorden van Lenin over de ondersteuning van het boerendom als een *geheel stelt tegenover* de leuze van de partij van de "dictatuur van het proletariaat en de *armste* boeren", die door dezelfde Lenin werd gegeven. Om echter deze woorden van Lenin tegenover de voorafgaande citaten uit de werken van Lenin te kunnen stellen, teneinde een motief te hebben om de voorafgaande citaten van Lenin over de leuze van de dictatuur van het proletariaat en de armste boeren door de door u aangehaalde woorden van dezelfde Lenin over het boerendom in zijn geheel te weerleggen - daartoe moet men minstens twee dingen bewijzen.

Ten eerste. Men moet bewijzen, dat het tot het einde toe doorzetten van de burgerlijke revolutie het *voornaamste* in de Octoberrevolutie is. Lenin is van mening, dat het tot het einde toe doorzetten van de burgerlijke revolutie een "bijproduct" van de Octoberrevolutie is, die deze taak in het "voorbijgaan" heeft vervuld. Men moet in de eerste plaats deze stelling van Lenin weerleggen en bewijzen, dat niet het omverwerpen van de macht van de bourgeoisie en het overgaan van de macht in de handen van het proletariaat het *voornaamste* is in de Octoberrevolutie, maar het tot het einde toe doorzetten van de burgerlijke revolutie. Tracht dit eens te bewijzen, pg. Pokrowski en dan ben ik bereid te erkennen, dat de leuze van de partij van april tot oktober 1917 niet de dictatuur van het proletariaat en de armste boeren was, maar de dictatuur van het proletariaat en het boerendom. Uit uw schrijven is te zien, dat gij, hoewel gij het niet voor mogelijk houdt, deze meer dan riskante taak op u te nemen, toch een poging doet om "in het voorbijgaan" te bewijzen, dat het *gehele* boerendom met betrekking tot één van de belangrijkste vraagstukken van de Octoberrevolutie, namelijk dat van de vrede, ons als een geheel zou hebben ondersteund. Dat is natuurlijk niet juist. Dat is absoluut onjuist, pg. Pokrowski. Ten aanzien van het vraagstuk van de vrede zijt gij op het kleinburgerlijke standpunt terecht gekomen. In werkelijkheid was bij ons het vraagstuk van de vrede toen een vraagstuk van de macht, want alleen door het overgaan van de macht in handen van het proletariaat kon men er op rekenen uit de imperialistische oorlog te geraken. Gij hebt klaarblijkelijk de woorden van Lenin vergeten, dat "de oorlog slechts beëindigd kan worden door de overgang van de macht in handen van een andere klasse", dat "weg met de oorlog" - niet betekent het neerwerpen van de bajonetten, maar de overgang van de macht aan een andere klasse." (Zie de Redevoering van Lenin op de Petrogradse algemene stedelijke conferentie in april 1917. Deel XX, blz. 178 en 181.)

Dus een van tweeën, óf gij moet bewijzen, dat het tot het einde toe doorzetten van de burgerlijke revolutie het *voornaamste* in de Octoberrevolutie is, óf gij bewijst dit niet en dan dringt, zich vanzelf de gevolgtrekking op, dat het boerendom als *geheel* ons

tijdens de October slechts in zoverre kon ondersteunen, als wij de burgerlijke revolutie tot het einde toe doorzetten.

Ten tweede. Gij moet bewijzen, dat de bolsjeviki tijdens de October en na de October de ondersteuning van het *gehele* boerendom konden verwerven, in zoverre zij de burgerlijke revolutie tot het einde toe doorzetten, *zonder* het systematisch opvolgen van de leuze van de diktatuur van het proletariaat en de *armste* boeren gedurende de gehele voorbereidingsperiode van de October, *zonder* de systematische strijd tegen de compromispolitiek van de kleinburgerlijke partijen, die uit deze leuze voortvloeide, *zonder* de systematische ontmaskering van de weifelingen van bepaalde lagen van de boeren en van hun vertegenwoordigers in de Sovjets, die uit dezelfde leuze voortvloeide. Tracht dit eens te bewijzen, pg. Pokrovski. Inderdaad, waardoor is het ons gelukt tijdens en na de October de ondersteuning van het boerendom als geheel te verkrijgen? Doordat wij de mogelijkheid kregen de burgerlijke revolutie tot het einde toe door te zetten. Waardoor kregen wij deze mogelijkheid? Doordat het ons gelukte de burgerlijke macht omver te werpen en te vervangen door de macht van het proletariaat, die alleen in staat is de burgerlijke revolutie tot het einde toe door te zetten. Waardoor is het ons gelukt de macht van de bourgeoisie omver te werpen en de macht van het proletariaat in te stellen? Doordat wij de voorbereiding voor de October gevoerd hebben onder de leuze van de diktatuur van het proletariaat en de *armste* boeren. Doordat wij, van deze leuze uitgaande, een systematische strijd hebben gevoerd tegen de compromispolitiek van de kleinburgerlijke partijen, doordat wij, uitgaande van deze leuze, een systematische strijd hebben gevoerd tegen de weifelingen van de middelboeren in de Sovjets doordat wij *alleen onder deze leuze* de weifelingen van de middenboer konden overwinnen, de compromispolitiek van de kleinburgerlijke partijen stuk slaan en zulk een politiek leger bijeen brengen, dat in staat was de strijd voor de overgang van de macht in de handen van het proletariaat te voeren. Het zal wel niet nodig zijn te bewijzen, dat zonder deze voorafgaande voorwaarden, die het lot van de Octoberrevolutie bepaalden, wij de ondersteuning van het boerendom als geheel, nòch tijdens de October, nòch na de October zouden hebben kunnen verwerven.

Zó moet men het verenigen van de boerenoorlogen met de proletarische revolutie begrijpen, pg. Pokrowski.

Ziehier waarom men, als men de ondersteuning van het boerendom als geheel, tijdens de October en na de October *tegenover* het feit *stelt* van de voorbereiding van de October onder de leuze van de diktatuur van het proletariaat en de *armste* boeren, blijk geeft *niets van het Leninisme te begrijpen*.

Uw voornaamste fout, pg. Pokrovski, ligt hierin, dat gij nòch het feit hebt begrepen van de verstrengeling der *socialistische* taken in de loop der Oktoberrevolutie met de taken van het tot het einde toe doorzetten van de *burgerlijke* revolutie, noch het raderwerk van de verwezenlijking der afzonderlijke eisen van de Oktoberrevolutie, die voortvloeien uit de tweede strategische leuze van de partij over de diktatuur van het proletariaat en de armste boeren.

Als men uw schrijven leest, zou men kunnen denken, dat niet wij de boeren in dienst van de proletarische revolutie hebben gesteld, maar dat, omgekeerd, "het boerendom in zijn geheel", de koelakken hierbij inbegrepen, de bolsjeviki in dienst zou hebben genomen. Het zou er slecht met de zaak van de bolsjeviki voorstaan, indien zij zo gemakkelijk in de dienst van niet-proletarische klassen "zouden zijn getreden". De Kameneviade uit de periode april 1917 - dat is het wat u naar beneden haalt, pg. Pokrovski.

3) Gij beweert, dat Stalin geen verschil ziet tussen de situatie van het jaar 1905 en die in februari van het jaar 1917. Dat is natuurlijk niet ernstig gemeend. Dat heb ik niet gezegd en kon ik niet zeggen. Ik heb er in mijn brief slechts over gesproken, dat de partijleuze van de diktatuur van het proletariaat en het boerendom, opgesteld in het jaar 1905, in de Februarirevolutie van het jaar 1917 haar bevestiging heeft gevonden. En dat is natuurlijk waar. Zo heeft ook juist Lenin in zijn artikel "De boeren en de arbeiders" in augustus 1917 de toestand geschilderd:

"Alleen het proletariaat en het boerendom kunnen de monarchie omverwerpen - luidde toen (bedoeld wordt het jaar 1905 *J. St.*) - de definitie van onze klassenpolitiek. En deze definitie was juist. *Februari en Maart 1917 hebben dit nog eens extra bevestigd.*" ^{xiii} (Zie Deel XXI, blz. 111.)

Gij veroorlooft u eenvoudig spijkers op laag water te zoeken, gij zijt al te "dialektisch", partijgenoot.

4) Gij tracht verder Stalin op tegenstrijdigheden te betrappen door zijn stelling over de compromis-neigingen van de middelboer *vóór de Oktober* te stellen tegenover het citaat uit de brochure van Stalin "Vraagstukken van het Leninisme", waar gesproken wordt over de mogelijkheid van de opbouw van het socialisme tezamen met de middenboeren, *na het verankeren van de diktatuur van het proletariaat*. Het kost niet veel moeite de absolute onwetenschappelijkheid te bewijzen van dit aan elkaar gelijkstellen van twee verschillende verschijnselen. De middenboer *vóór October*, toen de bourgeoisie aan de macht was en de middenboer na het verankeren van de diktatuur van het proletariaat, toen de bourgeoisie reeds was onteigend, de coöperatie zich ontwikkelde en de voornaamste productiemiddelen in handen van het proletariaat waren geconcentreerd - dat zijn twee verschillende zaken. Het aan elkaar gelijk stellen van deze twee soorten middenboeren en hen op één lijn te stellen - dat betekent de verschijnselen buiten het verband van de historische situatie beschouwen en geheel het perspectief verliezen. Dat is iets van dezelfde aard als Zinovjevs manier van citeren met een door elkaar halen van alle data en periodes. Als dit "revolutionaire dialektiek" moet heten, dan moet men erkennen, dat pg. Pokrovski alle records van "dialectische" spitsvondigheid heeft gebroken.

5) Op de overige vragen ga ik niet in, omdat ik van mening ben, dat zij in de correspondentie met pg. Jan-ski reeds volledig waren behandeld.

20 mei 1927.

-
- ⁱ Kursief van mij. *J. St*
 - ⁱⁱ Kursief van mij. *J. St*
 - ⁱⁱⁱ Kursief van mij. *J. St*
 - ^{iv} Kursief van mij. *J. St*
 - ^v Kursief van mij. *J. St*
 - ^{vi} Kursief van mij. *J. St*
 - ^{vii} Kursief van mij. *J. St*
 - ^{viii} Kursief van mij. *J. St*
 - ^{ix} "Het nieuwe Leven", - Red.
 - ^x Kursief van mij. *J. St.*
 - ^{xi} Kursief van mij. *J. St*
 - ^{xii} Kursief van mij. *J. St.*
 - ^{xiii} Kursief van mij. *J. St.*